

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ RDG5550046

ชื่อโครงการ องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าชุมชนเพื่อสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว
ในจังหวัดลำปาง

ชื่อนักวิจัย	ดร.สุจิตรา หาผล	email address: sujirak14@gmail.com
	ดร.พรธาดา สุวัธนวิช	email address: porntad@swu.ac.th
	นางสาว พัชรินทร์ หรพร้อม	email address: patchareeporn_hor@nation.ac.th

ระยะเวลาดำเนินการ 15 มิถุนายน 2555 – 14 กันยายน 2556

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาร่องรอยจากเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ใน 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง ที่เป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นมารวบรวมเป็นองค์ความรู้ พร้อมสร้างจุดเด่นของอัตลักษณ์ให้เกิดเป็นจุดสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว อันจะสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ขอบเขตของการวิจัยมี 2 วิธี วิธีแรก คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ขั้นตอนแรก คือการสำรวจสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ความคิดเห็นร่วมกับโครงการย่อยที่ 1 “การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการจัดการอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างสร้างสรรค์” กระบวนการคือ (1) การศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง จำนวน 404 คน (2) การสัมภาษณ์เชิงกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของผู้นำจังหวัดลำปางที่เป็นภาคีเครือข่ายซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน เพื่อระบุแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบและปัจจัยในการจัดการอย่างสร้างสรรค์จากการมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วน ที่จะสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชนรวมทั้งสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง และ (3) การสัมภาษณ์เรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชนกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง” เพื่อระดมความคิดเห็นผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำสถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 210 คน ครอบคลุมพื้นที่ 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการคือ สัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างที่คัดเลือกจากกลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านทั้ง 13 อำเภอ อำเภอละ 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำในพื้นที่ ครู อาจารย์ พระภิกษุ และปราชญ์ชาวบ้าน ขั้นตอนสุดท้าย คือ การจัดเวทีประชาคม 4 อำเภอ เพื่อยืนยันความถูกต้องของเรื่องเล่า 4 เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง ขอบเขตการวิจัยวิธีที่ 2 คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด คือ ทฤษฎีคติชนวิทยา (Folklore Theory) ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ประวัติของท้องถิ่น และเรื่องเล่า นิทาน

ตำนาน นิยายพื้นบ้านที่เชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของจังหวัด ผลการศึกษาจากกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถค้นหาความเป็นตัวตนของจังหวัด ที่เชื่อมโยงกับความเป็นอัตลักษณ์ของเมือง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สัญลักษณ์ของจังหวัด สามารถรวบรวมตำนานเรื่องเล่าจาก 13 อำเภอ ได้ 81 เรื่อง เมื่อนำมาประมวลกับข้อค้นพบเชิงปริมาณ จึงได้ตำนานเรื่องเล่า 4 เรื่อง ที่ได้รับการยืนยันคัดกรองจาก 4 กลุ่มพื้นที่ที่กำหนดจากการแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามเส้นทางโลจิสติกส์การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3a ได้แก่ พื้นที่กลุ่มที่ 1 บนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วย อำเภอห้างฉัตร เกาะคา และแม่ทะ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง อ. เกาะคา พื้นที่กลุ่มที่ 2 บนเส้นทางลำปาง-กรุงเทพฯ ประกอบด้วย อ.สบปราบ เถิน เสริมงามและแม่พริก เรื่องเล่าที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุเวียง วัดอุมลอง และวัดดอยป่าตาล อ.เถิน พื้นที่กลุ่มที่ 3 บนเส้นทางลำปาง-เชียงราย (เวียงป่าเป้า) ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม เมืองปาน และวังเหนือ เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ ตำนานวัดพระธาตุอภัยไชยคีรี อ.แจ้ห่ม พื้นที่กลุ่มที่ 4 บนเส้นทางลำปาง-พะเยา ประกอบด้วย อำเภอ เมือง แม่เกาะ และงาว เรื่องที่ได้รับการคัดกรอง คือ วัดพระธาตุม่อนทรายนอน อ.งาว ซึ่งทั้ง 4 เรื่องเชื่อมโยงอัตลักษณ์ประวัติความเป็นมาของเมืองลำปางกับตำนานจามเทวีวงศ์ ซึ่งเป็นภูมิหลัง ภูมิเมือง ภูมิวงศ์ ส่วนที่เชื่อมโยงกับพุทธตำนาน เป็นภูมิธรรม และส่วนที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม จารีต ประเพณี เป็นภูมิวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องราวที่จะนำมาร้อยเรียงสร้างเป็นจุดเด่นดึงดูดผู้เดินทางผ่านบนเส้นทางเศรษฐกิจ R3a ได้แวะเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัด ผลลัพธ์คือจะเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวของจังหวัดส่งผลต่อการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ ชุมชน ตำนาน นิทาน เรื่องเล่า องค์ความรู้

Abstract

Project code RDG5550046

Project title Body of Knowledge on Folktales to Build up Identity of Tourist Attractions in Lampang Province

Investigators Dr. Sujira Hapol E mail address : sujirak14@gmail.com
 Dr. Porntada Suvattanavanich E mail address : porntad@swu.ac.th
 Miss Patchareeporn Horaprom E mail address :
 patchareeporn_hor@nation.ac.th

Project Duration 15th June 2012 – 14th September 2013

This research aimed to find traces of native folktales in 13 districts of Lampang province in order to search for their particular identity for gathering into a collection of local body of knowledge, and therefore to build up their highlights of identity to be a point of interest to tourists. This would result in the local community sustainability. The scopes of the study were two methods: The first method was on quantitative research of which the first step was a survey, interviews and seminars, and brainstorming of which the processes were planned with the first project, titled "the Co-creation of Tourism Management for Sustainable Development of Lampang Identity" as 1) a study of satisfaction, behavior, and factors to influence the decision in choosing natural and cultural tourist places by interviewing 404 local and foreign tourists who traveled to Chiang Mai and Lampang; 2) semi-structured interviews about the visions of 20 Lampang key-persons and associated networks involved in the management of tourism in Lampang to designate potential tourist sites and cultural activities to enhance their sustainable values in Lampang tourism. The elements and factors in the management of creative participation of all sectors of stakeholders were able to take a pride in its local communities and also satisfy nature-and culture-oriented tourists in Lampang; and 3) a seminar, "Community Identity and Management to Promote Tourism in Lampang," which brainstormed various ideas of community leaders on the tourism potentiality of Lampang, such as

networking parties involved in tourism management, leading educational institutions, and tourism operators in total number of 210 people, covering 13 districts in Lampang. The second step was to interview five population samples selected from a group of folk wisdoms out of the 13 districts, which were local leaders, teachers, monks and scholars. The final step was a community forum formed up in four districts to confirm the accuracy of the screened four folktales. The second method was mainly based on qualitative research which included a study of theory and related research to analyze and synthesize into a theoretical framework, such theories as folklore theory; social identity theory; folklore with a long history of local identities; and folk tales, legends, fables and stories associated with the history of the province. The results of the quantitative and qualitative research were able to find out the identity of the province, linked to the identity of the city, sanctuary symbol of the province. The total number of collected local stories was 81 from 13 districts with a quantitative finding that screened a key story of selected four districts on the four main groups of R3a logistics route, accordingly. Group 1 route on Chiang Mai – Lampang, covering the area of Hang Chat district, Khoh Kha, and Mae-Tha districts, of which the screened story was Wat Phra That Lampang Luang. Group 2 route on the Lampang – Bangkok, covering the area of Sop Prap, Thoen, Serm Ngam, and Mae Prik districts, of which the screened story was Wat Phra That Wiang, Wat Um-long, and Wat Doi Patan – a tri-Buddhist temple. Group 3 route on Lampang - Chiang Rai (Wiang Pa Pao), covering the area of Chae Hom, Mueang Pan, Wang Nuea districts, of which the screened story was Wat Ak-kho Chai Khiri. Group 4 route on Lampang – Phayao, covering the area of Mueng, Mae Moh, Ngao districts, of which the screened story was Wat Phra Maun Sai Naun. The four stories were linked between the identity of city history and Chamadevi Wong tales which were ancient background, city background, and ancestor background; in relevant to the dharma background, the story contents were linked to Buddhist legends; involved in cultural and wisdom background, those parts were associated to a realm of cultures, traditions, and customs. These elements were the most parts of components to build up a remarkable point of interests in the province tourist places to attract travelers on the

logistics R3a route, thereby resulting in an increase of the province's tourist volume to sustainably raise income in the community.

Keywords: Body of Knowledge, Community, Legend, Story, Tale